

Eğitimsiz Okuma Kültürü Gelişir mi?

Ali GÜLTEKİN*

Özellikle gelişmiş dünyada çocuk ve gençlerin geleceğin sigortası olarak görülmesi 18. yüzyıldan başlayarak günümüze değin büyük önem kazanmıştır. Bu süreçte çocukların ve gençlerin eğitimi konusu ilk elden ele alınmıştır. Bunu başarmanın da değişik yolları olduğunu gören gelişmiş dünyanın ileri gelen eğitim bilimcileri ve yöneticileri farklı disiplinlerden olduğu gibi edebiyattan da yararlanmanın yollarını aramışlardır. Özellikle büyükler için derlenen masallar, destanlar, efsaneler çocuk ve gençlere göre yeniden düzenlenerek onların eğitiminde söz konusu edebî türlerden yararlanma çabası içine girmişlerdir. Daha sonraları ise yine yetişkin bireyler için ele alınan, özellikle de dünya klasikleri diyebileceğimiz kült eserler çocuk ve genç okurlar için yaş düzeyleri dikkate alınarak yeni okuma metinleri üretmişlerdir. Zamanla bilim ve teknolojisinin yanı sıra görsel ve yazılı medyanın bu denli geliştiği dünyada eğitimciler, gerek şair ve yazarlar, yayınevleri ve ebeveynler çocuk ve gençlerin ilgisinin farklı alanlara kayması nedeniyle çocuk ve gençlerde okuma kültürü oluşturma ve geliştirme adına birtakım önlemler alma yoluna gitmişlerdir.

Çocuk ve gençler adına alan bileşenleri olarak nitelendirebileceğimiz eğitim, sanat, edebiyat ve hatta ekonomi dünyasının ilgilileri kendi görev ve sorumlulukları bağlamında çeşitli stratejiler geliştirerek çocuk ve gençlik edebiyatının ilerlemesi için çeşitli önlemler almışlardır. İnsan yavrusunun sadece pedagojik bağlamda eğitimini yetersiz gören alan uzmanları ilerde onlarda kalıcı bir kitap sevgisi ve okuma kültürü oluşturmak için yarış içine girmişlerdir. Biliyoruz ki, bir ülkenin ya da toplumun gelişmişliği o toplumda ya da ülkedeki bireylerin tükettikleri gazete, dergi, mecmua ve özellikle de kitap sayısı ile doğru orantılıdır. Bunu başarmanın temelinde de o toplumu oluşturan küçük bireylerden başlayarak toplumun tüm kesimlerinde kitap ve okuma kültürü oluşturma düşüncesi yatar.

Bunu okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara, gençlere, onların ebeveyn ve öğretmenleri ile eğitimde görev alan yöneticilere, çocuk ve gençler için yazan çizen şair, yazar ve ressamlar ile yine bu alanda yayın faaliyetinde bulunan basımevi, yayınevi ve bunun gibi kesimlerin ilgililerini bilgilendirmek, aydınlatmak ve özellikle de eğitmek şarttır. Ama ne yazık ki çocuk ve gençler için bu kültürleri oluşturacak bir eğitim kurumu yok sayılır. Yok sayılır, zira bu bağlamda çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi veren yükseköğretim kurumunun sayısı belki parmakla sayılacak kadar azdır. Hele hele Türk Dili ve Edebiyat, bölümlerinde çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi derslerinin yer almaması ise ayrıca düşündürücüdür.

* Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğretim Üyesi.

Bugün ülkemiz yükseköğretim sistemi içinde 200'e yaklaşan üniversitede yaklaşık 15.000 saat ders verilmektedir. Bu derslerin çoğunluğu ise öğretmen yetiştiren kurum olarak Türk yüksek öğretim sisteminde ilk sırayı alan eğitim fakültelerindeki programlarda yer almaktadır. Bu noktadan hareketle aklı gelen ilk açıklama madem bu kadar Eğitim Fakültesi var bu fakültelerin ilköğretim bölümlerinde de çocuk edebiyatı dersleri var, o hâlde Türkiye'de çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi yapılmakta olacaktır. O hâlde biz bu noktada Türkiye'de çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi neden "yok sayılır" ifadesini kullanmaktayız. Biz mi bir yerlerde yanlış yapıyoruz acaba! Ama bu konudaki düşüncemizin doğru olduğu konusunda ısrarcıyız. İsrarcıyız çünkü Türk yükseköğretimindeki bu dersleri veren öğretim elemanları yetiştiren bir kurum maalesef yok. Bildiğim kadarıyla bu dersleri ya yazar arkadaşlar, ya Eğitim Fakültelerinin Türkçe öğretmenliği bölümünden mezunları ile Edebiyat ya da Fen ve Edebiyat Fakültelerinin Türk Dili Edebiyatı mezunları vermektedir. Bugün gelişmiş dünyada bu dersleri veren ve bu alanda araştırmalar yapan yüksek öğretim kurumları ile araştırma merkezleri bulunmaktadır. Alanda da kendini geliştirmiş ve dünyada çocuk ve gençlik edebiyatının bağımsız bir disiplin olarak kendini kanıtlamış birçok ünlü çocuk ve gençlik edebiyatı uzmanları vardır. Yine bu alanda verdikleri eğitimlerle ülkelerinde okuma kültürü oluşturarak okur sayısını başta ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere ve İskandinav ülkeleri olmak üzere on milyonlara taşınmasına ön ayak olan bilim insanları vardır.

Bir toplumda insanlara kitap sevgisi aşlamak ve toplumun bireylerinde okuma kültürü oluşturmak için çocuk ve gençlik edebiyatı eğitiminin mutlaka verilmesi gerekir. Bunun için de öncelikle Türk yüksek öğretiminin Eğitim Fakültelerinde bu dersleri verecek öğretim elemanlarının yetiştirileceği bölümleri açması büyük bir zorunluluktur. Sonra iyi eğitilmiş alan uzmanları kanalıyla eğitim fakültelerindeki, özellikle de ilköğretim bölümlerinde yer alan sınıf ve okul öncesi ile Türkçe öğretmenliği programlarındaki öğretmen adaylarının nitelikli bir çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi programından geçirilmesi gerekir. Böylelikle de öğretmenler gittikleri okullarda okul öncesi dönemden başlayarak gençlik döneminin son aşamasına kadar çocuk ve gençlere kitap, Türk ve yabancı yazarları ve çizerleri, söz konusu yazar ve çizenlerin nitelikli yapıtlarını, yine bu eserlerle ilgili tanıtım ve eleştiri yazılarını bilinçli bir şekilde aktarma imkânı bulurlar. Görülecektir ki, edebî ve sanatsal içerikli yapıtlar çocuk ve gençlerde amaç ve işleve uygun bir dil, kültür ve düş güçlerinin gelişmesine katkıda bulunacak, onlara eleştirel düşünme ortamı sağlayacak, dünyaya farklı bir pencereden bakabilmenin gizemli yollarını gösterecek, onları yaratıcı kılacak ve onlarda üretkenliğin sınırlarını zorlayacak bir ruh hâlinin oluşumunu sağlayacaktır.

Türkiye'de çocuk edebiyatı öğretiminin başarılı olması her şeyden önce alana hizmet edecek öğretmenler ve diğer sorumluların çocuk ve gençlik edebiyatını önemsemeleri ve bu alanın amaç ve işlevini iyi kavramış olmaları ile mümkündür. Diğer bir ifade ile çocuğun ve onun edebiyatının ve eğitiminin ciddiye alınması ile doğru orantılıdır.